

Znak a vlajka Bukoviny

Nejstarší známá historie Bukoviny je spojena se sousední Bukovinkou, od Bukovinky se vznik Bukoviny také odvíjí. Podle pověsti se u Bukovinky r. 1210 zázračně objevila socha Panny Marie, jež je po staletí umístěna v poutním kostele ve Křtinách (znalci ovšem její vznik datují k roku 1300).

Bukovinka je poprvé zmíněna je na listině Hartmana z Ceblovic (později z Holštejna), vystavené 5. března 1268, kdy Hartman jako držitel vsi odkazuje po své smrti „*villam nostram dictam Pvchwan... preter silvam*“ (ves naši jménem Bukovany... kromě lesa) premonstrátské kanonii v Zábrdovicích u Brna. Roku 1283 Hartman rozšířil odkaz o nový (!) kostel a původně vyjmutý les. Bukovany jsou později uváděny Bukovina, dále Malá Bukovina, nakonec Bukovinka.

Od Hartmanovy smrti (po r. 1302?!) náležela Bukovinka ke Křtinám – a spolu s nimi byla majetkem premonstrátské kanonie v Zábrdovicích. Kanonie vlastnila v okolí dále vsi Ochoz, Proseč (u Ochoze) a Křtiny.

Farnost Bukovinka zanikla patrně za husitských válek, kdy církevně připadla ke Křtinám, kostel sloužil dále jako filiální, roku 1772 vyhořel. Roku 1773 byl vystavěn opodál kostel nový, zasvěcený Nanebevzetí Panny Marie.

Zábrdovický klášter byl zrušen Josefem II. 27. 7. 1784. Majetek přešel do vlastnictví státu – náboženského fondu. V roce 1830 byla jeho zbývající část (včetně Křtinska) prodána ve veřejné dražbě.

Premonstráti založili poblíž existující Bukovinky dvůr, který nebyl přímo majetkem kanonie, ale křtinské fary, kterou ovšem zábrdovická kanonie držela a spravovala. U dvora vznikla nová ves, která velikostí předčila původní Bukovany (Bukovinku). Poprvé je doložena r. 1576 jako „ves kláštera Welika Bukowina“. Dvojice názvů Velká Bukovina – Malá Bukovina (ještě 1872) se už od konce 19. století ustálila na dnešní podobě Bukovina – Bukovinka (1897).

O povědomí „odvození“ Bukoviny od Bukovinky svědčí i to, že indikační skica mapy stabilního katastru z r. 1826 je společná pro obě obce a nese název: *Gemeinde Kl. Bukowina (Mala Bukowina) samt enclave Gr. Bukowina* (Obec Malá Bukovina s enklávou Velká Bukovina).

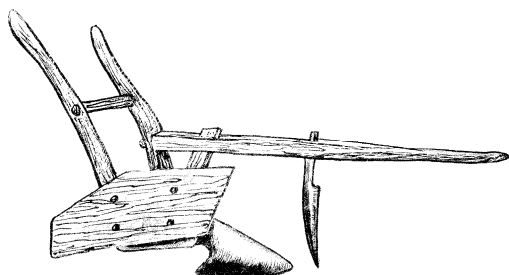
Lze shrnout, že Bukovina je místem se silnou vazbou k mariánskému kultu (prostřednictvím Bukovinky a poutních Křtin), její vznik a téměř pět století historie jsou spojeny se zábrdovickou kanonií premonstrátů. Mariánská symbolika je první inspirací pro znak Bukoviny.

Obr. 1 – kresba nejstarších známých pečeti Bukovinky a Bukoviny

Obr. 2 – razítko z roku 1865

Obr. 3 – záhonový pluh (kresba Kamila Skopová, in: Život ve středověku)

způsobu zbraní v erbech šlechticů se kreslily hroty vzhůru či dokonce překřížené. Nejstarší pečetidlo je druhou inspirací pro znak obce.

Obr. 4 – znak zábrdovických premonstrátů

Marie jsou růže, domnívám se, že jednorožec vyrůstající z růží (navíc uspořádaných do klínu!) je symbolem narození Ježíše Krista z Panny Marie, jeho příchodu do lidského světa skrze ni. Využití jednorožce jako křesťanského symbolu zakázal tridentský koncil (1545-63), ale zábrdovická kanonie ho užívala i nadále, až do svého zrušení r. 1784. Znak kanonie je třetí inspirací pro znak obce.

Vedení obce již v letech 1993-94 zvažovalo možnost získání obecního znaku. Podle korespondence s pracovníky archivů, kteří ovšem vycházeli z mylného popisu F. A. Slavíka

Roku 1668 byla pořízena pečetidla Bukovinky i Bukoviny – u obou vsí jde o nejstarší známé „obecní symboly“. Otisky jsem našel v MZA Brno v josefínském katastru z r. 1787. Pečeť je tedy dávno známá, ale nepřesně popisovaná. František Augustin Slavík ji ve Vlastivědě moravské z r. 1897 popisuje: „*Obec měla... starou pečeť z r. 1668 s nápisem WUBECZ VELKÉ BUKOVINY, na ní znakem radlo a začáteční písmena vrchnosti K. Z. (klášter Zábřdovský).*“ Antonín Verbík uvedl r. 1987 poněkud přesněji, že: „*Obě Bukoviny mají pečeť z roku 1668. Bukovina má za pečetní znamení radlo a kosu s počátečními písmeny KZ (klášter zábrdovický).*...“

Otisky bukovinské pečeti nejsou bohužel nepoškozené, ale originální vzhled z nich lze spolehlivě rekonstruovat. Pro srovnání uvádím i pečeť Bukovinky (viz obr. 1). Znamení v barokním štítu je vztyčená radlice a krojidlo doprovázené šesti nepravidelně rozmístěnými drobnými pětistými kvítky se semeníkem, snad růžemi. Radlice i krojidlo jsou nezvykle natočeny vlevo (z pohledu štítonoše), tomu odpovídá i uspořádání figur (krojidlo vlevo, radlice vpravo). Bukovina se přidržela původního znamení i v dalším období. Otisky razítek z let 1865 (viz obr. 2) i 1912 nesou vztyčené krojidlo a radlici už v obvyklém natočení a uspořádání. Na vysvětlenou – krojidlo a radlice byly součástí tehdy běžného tzv. záhonového pluhu (viz obr. 3), po

Zábřdovickou kanonii premonstrátů založil před r. 1209 moravský šlechtic Lev z Klobouk se svou manželkou Rejčkou. Znak kanonie byl složen ze dvou částí – napravo v modrém poli stříbrný jednorožec vyrůstající ze tří červených růží se zlatými semeníky, vlevo v červeném poli modrý železný klobouk s kytou pavích per (jako tzv. mluvící znamení zakladatele). Viz obr. 4 – znak kanonie na portálu zábrdovického kostela.

Nepřehlédnutelná je silná vazba zábrdovické kanonie na mariánský kult. Svědčí o tom i zasvěcení kostelů: Zábřdovice – kostel Narození Panny Marie, Křtiny (původně 2 kostely) – Blahoslavené Panny Marie a Nanebevzetí Panny Marie, dnes známý poutní kostel Jména Panny Marie, Bukovinka – kostel Nanebevzetí Panny Marie (i když jeho zasvěcení může pocházet už z doby před tím, než kanonie Bukovinku získala).

Ve středověku byl jednorožec obecně považován za symbol čistoty, síly, nespoutanosti, ale současně byl v křesťanské ikonografii i symbolem Krista. A protože jedním z atributů Panny Marie jsou růže,

vznikl stříbrno-zelený návrh s radlicí a dubovým (!) listem (viz obr. 5), obec nakonec od záměru získat znak na desetiletí upustila.

Obr. 5 – jeden z návrhů z roku 1994

Zásadní otázkou návrhu současného znaku bylo, zda vyjít ze zemědělské symboliky krojidla a radlice z nejstarší známé pečeti, která si v obci udržela kontinuitu užívání, ale současně jde o znamení velmi časté, které nesou znaky desítek a desítek obcí. Nebo zda navrhnout jiné, odlišné řešení – přičemž se nabízel především motiv jednorožce ze znaku kanonie. Viz obr. 6 - některá z diskutovaných řešení.

Zastupitelé obce se nakonec přiklonili k řešení, které symbolizuje zakladatele vsi (zábrdovickou kanonii) a současně využívá motivů z nejstarší známé obecní pečeti (krojidlo, květy). Při veřejné prezentaci návrhů se k tomuto řešení překvapivě jednoznačně přiklonili i přítomní občané, především proto, že motiv radlice a krojidla je příliš častý a obec by málo odlišil od ostatních.

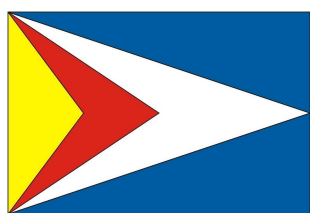
Obr. 6 – některé ze zvažovaných návrhů

Základem řešení se stal znak zábrdovické kanonie. Znak (viz obr. 7) ale nebyl převzat mechanicky, především červené růže byly pro větší výraznost podloženy zlatým polem. Stříbrný jednorožec v modrém poli je převzat ze znaku zábrdovické kanonie, která stála u založení předchůdce vsi (dvora), u založení vsi samotné a ves po staletí vlastnila. Vztyčené krojidlo je převzato

Obr. 7 – znak Bukoviny

z nejstarší známé obecní pečeti z r. 1668. Zobrazení jednorožce držícího krojidlo lze symbolicky chápat jako akt založení vsi premonstráty. Zlaté trojvrší symbolizuje polohu vsi na Drahanské vrchovině, zlatá tinktura byla zvolena jako opticky nejvhodnější pro odlišení od ostatních figur. Červené růže jsou převzaty ze znaku zábrdovické kanonie, současně odkazují k motivu kvítků z nejstarší obecní pečeti. Vztyčený bukový list je mluvícím znamením. Jeho užití místo prostřední růže je nápadem PhDr. Karla Müllera. Umístění listu mezi dvě růže lze chápat i jako symbolické vyjádření geografické polohy Bukoviny mezi Křtinami a Bukovinkou, obcemi s mariánskými kostely. Modrá barva štítu i růže jsou navíc symboly mariánskými.

Obr. 8 – vlajka Bukoviny

Od znaku se odvíjí návrh obecní vlajky (viz obr. 8) – ta musí obsahovat všechny podstatné barvy znaku, nesmí obsahovat žádnou, jež ve znaku není. Mým cílem bylo vytvořit vlajku jednoduchou, snadno zapamatovatelnou, poznatelnou i za vlání ve větru, vyhovující pravidlu vlání a symetrickou. Idea použití tří žerďových klínů napadla při diskusi se zastupiteli místostarosty obce Pavla Blažíka, barevnost jednotlivých polí upřesnil při konzultaci PhDr. Zbyšek Svoboda.

Modrý list vlajky symbolizuje štít, žlutý klín zlaté trojvrší, červený klín tři červené figury, bílý klín hlavní figuru ve znaku – stříbrného jednorožce.

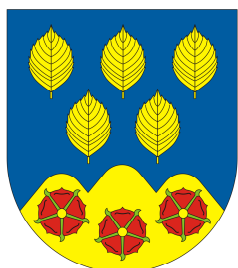
14. června 2013 byly znak a vlajka schváleny parlamentní expertní komisí pro heraldiku a vexilologii. Vzhledem k tehdejší vládní krizi byli ovšem představitelé obce ochuzeni o osobní převzetí z rukou předsedy poslanecké sněmovny. Slavnostní představení znaku a vlajky občanům a jejich žehnání proběhlo v neděli 28. září 2014.

Závěrem si dovoluji zastupitelům Bukoviny poděkovat za velmi přátelské a konstruktivní jednání a Vám, všem občanům přeji, aby nové obecní symboly byly tím, co vezmete „za své“ a co Vás bude do budoucna sjednocovat a spojovat s Vaší obcí.

text, kresby a foto Josef Plch, autor návrhu

Několik poznámek na závěr (které se do zpravodaje Bukoviny nedostaly)

O tom, že v Bukovině uvažují o pořízení znaku a vlajky (přesněji – že uvažovali a nějak nedospěli k řešení) jsem se dozvěděl z novinového článku. Z něho jsem nabyl dojmu, že se zadržlo nějaké aktuální vyjednávání, byl jsem překvapen, když jsem zjistil, že k onomu zadržnutí došlo před dvaceti lety.

Osobně jsem řešil velké dilema, zda zahrnout krojidlo a radlici, které se objevily na nejstarší známé obecní pečeti a které se příležitostně v obci užívaly dodnes. Proti jejich užití hovořila „tuctovitost“ těchto znamení, pro naopak kontinuita používání.

Při debatách se zastupitelé jsem navrhl hlavní východiska řešení znaku – znamení z nejstarší známé pečeti, premonstrátsko–mariánskou symboliku, symboliku Drahanské vrchoviny a mluvící znamení (nabízela se především bukvice, ale kvůli možnému pejorativnímu vyznění dali zastupitelé přednost méně výstižnému bukovému listu).

Nakonec vykrytalizovaly tři hlavní možnosti řešení znaku – varianta s bukovými listy (tu posléze zastupitelé vyřadili), varianta s krojidle, radlicí a bukovým listem a varianta s jednorožcem držícím krojidlo. Dvě poslední jmenované byly předloženy k vyjádření občanům při veřejné prezentaci, tam kvůli originalitě jednoznačně zvítězil jednorožec před „tuctovým“ krojidle a radlicí. Přítomní občané se rovněž přiklonili k řešení s modrým štítem

(odkazující na státní barvy ČR, všeslovanské barvy i – oboje – moravské tinktury). Alternativa se zeleným štítem by podle stejného úhlu pohledu odkazovala spíše ke střední Africe. Zmiňované varianty ukazuje příložený obrázek.

Nahrazení prostřední růže bukovým listem bylo nápadem PhDr. Karla Müllera. Nevím, zda by to napadlo mě – snažil jsem se zachovat původní tři premonstrátské růže a také jsem měl dojem, že už i tak je figur ve znaku přehršle. Nicméně – nápad se líbil a jeho (už moje) sofistikované zdůvodnění rovněž.

Stejně tak se mi zdálo „už příliš“ užití tří žerd'ových klínů, nicméně, když tento nápad dostal p. Pavel Blažík, navrhl jsem barevnost v pořadí „čestnosti“ figur znaku (jednorožec, růže s listem, trojvrší, štít). Můj původní návrh vidíte na příloženém obrázku. PhDr. Zbyšek Svoboda však doporučil prohodit bílý a žlutý klín – tak byla vlajka také schválena.